

P R Z E G L Ą D T R E Ś C I

O d W y d a w c y	VII
W y k a z s k r ó t ó w	IX
[PRZEDMOWA AUTORA DO WYDANIA II]	XI
[PRZEDMOWA AUTORA DO WYDANIA I]	XIII

ROZDZIAŁ I: *W kraju lat dziecińczych*

Ziemia rodzinna Mickiewicza. Przestrzeń od Nowogródka do Zaosia. Brak rysów niezwykłych i romantycznych w dzieciństwie poety. Linie wytyczne jego życia. Piętno demokratyczne. Syn ludu herbowego. [W przyp. 1: <i>Pamiętnik Franciszka Mickiewicza</i>]	1-5
---	-----

Ród drobnoszlachecki Mickiewiczów. Mecenas Mikołaj Karol Mickiewicz, jego żona i synowie. [W przyp. 23: Sprawa pocho- dzenia Barbary Mickiewiczowej]. Stosunek poety do rodziny. Atmosfera jasna domu rodzicielskiego. Idylla nowogródzka. Wróg rodziny Jan Soplica. Nauka pisania	5-21
--	------

W nowogródzkiej szkole powiatowej. Pierwsza przyjaźń. Ciosy spadające na dom Mickiewiczów. Śmierć ojca. Epopeja Napoleon- ska. Oda na pożar Nowogródka. <i>Numa Pompiliusz</i> wierszowany. Charakter początkowy utworów. Sympatie rzymskie. Pierwsza miłość. Johasia a Zosia z <i>Pana Tadeusza</i>	21-28
--	-------

ROZDZIAŁ II: *Student-wolterianin*

Wilno tłem malowniczym lat dalszych. Brak zmysłu urbani- stycznego u Mickiewicza. Przybycie do Wilna. Egzamin. [W przyp. 31: Sprawa egzaminu Zana]. Studia uniwersyteckie. Nowi przyja-	
---	--

ciele i przyjaciel dawny Czeczot. Pierwszy romans i jego przykre zakończenie. Opór psychiczny przeciw wyznaniom 29-37

Przeżycia intelektualne. Wilno jako miasto uniwersyteckie. Adam ks. Czartoryski kuratorem. Poziom i rola kulturalno-narodowa Uniwersytetu Wileńskiego. Kontynuacja wieku oświecenia. Jan Śniadecki i jego misja. Grodeck na tle stanu filologii klasycznej w Niemczech. Borowski. Stanowisko jego w historii pojęć literackich. Borowski jako nauczyciel stylu. Mickiewicz i Lelewel. Inni profesorowie Mickiewicza. Znaczenie Kontryma . . 37-47

Ruch umysłowy w Wilnie. Nowe czasopisma. Uniwersytet a literatura. Charakter poezji ówczesnej. Racjonalisci wileńscy. Prądy reakcyjne. Magnetyzm i nowa filozofia niemiecka. Jezuici . . . 47-52

Walka liberalizmu z obskurantyzmem. Dwa obozy na terenie filozofii. Bentkowski przeciwnikiem Jana Śniadeckiego. Stanisław Potocki. Początki sporu klasyków i romantyków. Narodziny romantyzmu na scenie lwowskiej Bogusławskiego w r. 1795. Sympatie dla nowych zjawisk literackich. Osiński i Towarzystwo Iksów. Bezimienny artykuł Wężyka pierwszym manifestem romantyzmu w Polsce. Książka pani Staël *O Niemczech*. Stanisława Potockiego kampania przeciw „akademii smorgońskiej” i Stanom mistyczno-romantycznym: „Wiadomości Brukowe”, organ Towarzystwa Szubrawców, jako epilog literatury stanisławowskiej . . 52-60

Młody Mickiewicz wobec walki liberalizmu z obskurantami. Wolterianizm. Przekłady powiastek Voltaire'a. *Éducation d'un prince* a romans pedagogiczny. Treść i tendencja. Przetworzenie tej powiastki w *Mieszka, księcia Nowogródka*. Wyjaskrawienie tendencji antykościelnej. Przypiski żartobliwe. *Éducation d'une fille*. Stosunek *Pani Anieli* Mickiewicza do oryginału. Styl pseudoklasyczny tłumacza. Ślady sentymentalizmu. Zatarcie poezji ruchu. Zalety przeróbki. Wpływ powiastek Wolterowskich na dalszą twórczość 60-73

La Pucelle d'Orléans, pomnik cynizmu. Przyczyny jej powodzenia. Praca nad „Darczanką”. Przekład pieśni piątej. Styl tłumaczenia. Echa „Darczanki” w utworach Mickiewicza. Przemijający epizod młodości 73-78

ROZDZIAŁ III: *Filomata*

Filomaci wobec przekładów z Voltaire'a	79
Wiek oświecenia a kult postępu i młodości. Poczucie odpowiedzialności za los narodu źródłem wartości etycznej filomatów	79-81
Rola związków tajnych i jawnych w przygotowywaniu epoki romantycznej. Różne ich typy. La Société philomatique. Związki a kult przyjaźni. Niemieckie związki młodzieży. Towarzystwa tajne w walce z reakcją ponapoleońską	81-83
Wileńskie Towarzystwo Nauk i Umiejętności. Ruch związkowy w Wilnie po r. 1815 i jego łączność z Petersburgiem i z Warszawą. Masoneria litewska	83-85
Ewolucja filomatów. Ideologia filomacka. Kult pracy, obowiązku i wiedzy. Społeczeństwo przyjaciół. Zabawa i blask dążeń wielkich. Zespolenie racjonalizmu i pozytywizmu z romantyzmem. Sylwetki filomatów: Jeżowski, Malewski, Zan, Czeczot, Pietraszkiewicz, Łoziński	85-90
Mickiewicz współtwórcą Towarzystwa Filomatów. Geneza związku. Plany przyszłości. Pierwsze ustawy. Prace związku w r. 1817/18. Próba zreformowania masonerii wileńskiej a nowe ustawy filomackie. Drugi rok Towarzystwa. Dalsza poprawa ustaw. Zamiar uczynienia związku ośrodkiem organizacji społeczeństwa. Cele „etyczno-naukowe”. Uwydatnianie roli uczucia. Rousseau a filomaci. Tendencja patriotyczna. Filomaci a książkę kurator Czartoryski. Koncepcja garstki młodych idealistów na tle spodłonego świata. Tchnienie górnych myśli i tchnienie świeżego życia	90-101
Brak tonów filomackich w utworach Mickiewicza z r. 1817/18. <i>Powaby Zimy</i> , czyli <i>Zima miejska</i> . Jej stosunek do <i>Pani Anieli</i> i do sentymentalizmu. Wpływ Trembeckiego. Wyjaśnienie jego stylu przez naśladowcę. Maniera określeń wyszukanych. Staranne dobieranie słów. Zaginiony utwór dramatyczny. Zaniechanie przekładów z Voltaire'a. Przejście na teren liryki. Dwie ody. Horacy wzorem Mickiewicza. Tony Petrarke i sentymentalizm w sonecie pt. <i>Przypomnienie</i> . Charakter konwencjonalny pierwszego wiersza miłosnego. Mickiewicz a inni poeci filomaccy	101-112

Prace z zakresu krytyki. [W przyp. 86: Odnalezienie kilku recenzji; błędne przypisanie Mickiewiczowi uwag o *Zgonie tabakiery*]. Drugi Borowski. Poglądy na język poetycki i na lirykę. *Uwagi nad Jagiellonidą*. Popis erudycji. Źródła estetyki pseudo-klasycznej Mickiewicza i jego metoda krytyczna 112-119

Wakacje r. 1818. Artykuł przeznaczony dla „Wiadomości Brukowych”. – *Już się z pogodnych niebios oćma zdarła smutna...* Poezja wolnomularska. Pierwszy utwór Mickiewicza ujmujący treść osobistą i pierwszy objaw indywidualnej metody tworzenia. Mowa rymowana. Żeglarz i zapaśnik jako symbole. Stosunek do koncepcji Horacego. Zagadnienie jednostki wyjątkowej; głoszenie jej obowiązków. Odczucie wysiłku fizycznego podstawą logiki wewnętrznej utworu. Proza ciągu dalszego. Hellenizm 119-126

Filomackie pisma prozą i przemówienia. Styl rzeczowy. Wyjątkowy głos uczucia. Poglądy Mickiewicza na Towarzystwo Filomatów. Projekty zakładania klubów. Pedagog Jeżowski i społecznik Mickiewicz. Zabawy przyszłego wodza narodu 126-131

Filomatyzm w *Kartofli*. Kolumb symbolem. Proroctwo o przyszłej roli Ameryki. „Lud-Król”. Związek utworu z zainteresowaniami literackimi filomatów. Doprowadzenie poezji ziemianstwa do absurdu. Przeciwwstawienie się sentymentalizmowi we wstępie. Tony Voltaire’a. Część heroiczna poematu a *Luzjady* Camoensa. Rysy wolterowskie w obrazie nieba. Św. Dominik i kartofla. Order kartoflany Kolumba. Plan części dalszej. Pochwała ziemi nowogródzkiej i hołd dla Adama Chreptowicza 131-141

Żywila. Heroizm kobiety w literaturze sentymentalno-rycerskiej. Niewiasta Plutarchowego pokroju. Imię otwierające perspektywy rozległe. Sięgnięcie do przeszłości zamierzchłej. Tendencje antykwaryczne. Styl archaizowany. Utwory drukowane młodego Mickiewicza. Opinia Borowskiego. – Praca nad *Demonstenesem*. Demostenes jako prawdopodobny wyraziciel dążeń filomackich 141-146

Trwające zainteresowanie stroną formalną poezji. *Warcaby* a Vida i Kochanowski. Dwa wstępy. Dbałość o wysłowienie. *Warcaby* przejściem do poezji zabaw 146-149

Zabawy filomackie. Rola poezji w ówczesnym życiu towarzyskim. Obchody imieninowe w gronie przyjaciół wileńskich. Imieniny Zana 21 grudnia 1818. Mickiewicza *Prolog do bitwy*. Pojedynek

poetycki Zana z Czeczotem. Oktawa imienin Adama. Wiersze Zana o filomatach. Improwizacje Mickiewicza. Pierwsze wyznanie liryczne. Triolety improwizowane. Zan poetą życia codziennego. *Elegia na odjazd P. O. K. F.* Wpływ na Mickiewicza. Imieniny dwu Józefów w marcu r. 1819. Panegiryk satyryczny Mickiewicza. *Jamby* Zana. Wiersze białoruskie Czeczota. Czeczot przewodnikiem na niwie poezji gminnej. Jambografia filomacka. „Onufrowe”. Mickiewicza wiersz ku czci Onufrego i jamby wesołe. Imieniny Czeczota. Wiersz Mickiewicza o sporze muz. Wspomnienia i tony osobiste. Uczta pożegnalna. *Jamby powszechne*. Znaczenie wierszy „jambicznych” w rozwoju Mickiewicza: poezja mowy potocznej, przełamywanie formy regularnej 149-167

Prace krytyczne Mickiewicza z r. 1818/19. Postulat krytyki pozytywnej. Poglębianie studiów estetycznych. Wpływ Sulzera. *Przechadzki wiejskie*. Wiadomości naukowe. Omówienie poematu Waltera Scotta. Przekład rozprawy z zakresu geometrii 168-172

Egzamin końcowy. Charakterystyka młodego Mickiewicza 173

ROZDZIAŁ IV: Nauczyciel kowieński i autor ballad

Radosne wakacje roku 1819. Drobiazgi poetyckie. Pierwszy rzut ballady *To lubię*. Ballady Zana i Czeczota. Poznanie Maryli 173-174

Szarzyzna gniotąca Kowna i wewnętrzne dojrzewanie Mickiewicza. Urastanie na osobistość odrębną i jedyną. Nowe środowisko. Nuda i przygnębienie. Choroby. Niekorzystne warunki pracy nauczycielskiej 175-177

Mickiewicz jako nauczyciel. Brak samodzielności. Wykłady literatury polskiej, oparte na Bentkowskim. Sposób korzystania ze źródła. Ideologia wieku oświecenia w lekcjach kowieńskich. Tendencja patriotyczna. Wykłady o poezji greckiej a Grodka *Initia historiae Graecorum litterariae*. Nowe idee. Pogląd na Hezjoda i na Alceusza 177-184

Wykłady o wymowie. Zamiar pisania podręcznika. Domairon i wykłady Euzebiusza Słowackiego jako źródła. Dodatki własne. Łączenie *Retoryki* Domairona z dziełem Stanisława Potockiego *O wymowie i stylu*. Ślady dążenia do nowej estetyki. Patriotyzm.

Echa wieku oświecenia. – Wprowadzanie w historię. – Kajet najlepszego ucznia 184-192

Trwający związek duchowy z przyjaciółmi. Zasilanie posiedzeń filomackich nowymi utworami. Projekt utworzenia „sekty moralnej”. Marzenia apostołskie 192-194

Zan apostołem wśród młodzieży wileńskiej. Teoria „promienistości”. Nauka o wyższym typie człowieka. Mickiewicz wobec majówek „promienistych”. Projekt żartobliwego statutu 194-196

Pani Kowalska. Bilans przeżyć miłosnych. Wycieczka wspólna z „Wenerą kowieńską”. „50° na erometrze” 196-197

Wiosna r. 1820 wiosną nowej poezji. Poprzedzające ją utwory kowieńskie. Próby kontynuowania dawnego kierunku. Tłumaczenie Horacego i Owidiusza. *Hej, radością oczy błysną*. Wierszyki w listach. Recenzja operetki Czeczota. *Przypadek na gościńcu między W. i K. Losy Demostenesa*. Świadomość przemiany własnej. Dążenie do nowej techniki 197-201

Plon balladowy r. 1819/20: *To lubię, Do przyjaciół, Tukaj, Rękawiczka, Świtez, Rybka, Lilije, Pani Twardowska*. [W przyp. 107: Czas powstania *Świtezi* i *Rybki*]. Ewolucja twórcza. Droga od Voltaire’a do Schillera. „Darczanka” a *Rękawiczka*. Odczucie pokrewieństwa duchowego z Schillerem. *Lilije* pierwszym słowem poetyckiej mocy Mickiewicza. Szkic pierwotny *Dziadów* 201-206

ROZDZIAŁ V: Rok przełomu

Zbudzenie się energii twórczej. Jego niezależność od czynników zewnętrznych. Bezosobisty charakter pierwszych przejawów. Droga wiodąca ku *Panu Tadeuszowi*. Początek dziejów tragicznych wielkiej osobistości 207

Wakacje roku 1920. Projekt almanachu *Hebe*. Flirtowanie i wielka miłość. Raj tuhanowicki. *Pierwiosnek*. Anakreontyczny finał. Zmieniony czterowiersz końcowy. Przejście od anakreontyki do tonów sentymentalnych. Rola imion: Karusia, Maryla, Maria .. 208-212

Sposepnienie nastroju. Wnikanie miłości gorącej w utwory. Skargi *Kurhanka Maryli*. Hymn na cześć Marii niebieskiej – i Marii ziemskiej. *Oda do młodości*. Przykrości i ciosy. Śmierć matki. Muza

pocieszycielka. Związek *Romantyczności* i *Powrotu taty* z myślą o zmarłej matce. Ślub Maryli z hr. Puttkamerem 213-216

Dążność do panowania nad sobą. Próba odmiennego stosunku względem kobiet. Romans z panią Kowalską. Awantura. Niedoszły pojedynek. *Żeglarz*. Bohater przygody romansowej. Przyjaciele wobec romansu kowieńskiego. „Udawana czy prawdziwa raźność”. Ujemny wynik uczuciowy drugiego roku w Kownie – i doniosłość jego w rozwoju poety 216-221

Rozbudzenie postawy religijnej. Jej przejawy w *Odzie*, w *Romantyczności* i w *Żeglarzu*. Zmierzenie się z Klopstockiem w *Hymnie na dzień Zwiastowania N. P. Maryi*. Religia piękności. „Głosu mi otwórz strumienie!” 222-223

Oda do młodości jako poemat wysiłku ideowego, mięśniowego i głosowego – i poemat mocy. Realność ruchu, woli i uczuć kontrastowych w *Odzie*. Rzeczywistość a „dziejzina uludy”. Świetność początku. Intonacja potężna i załamanie tonu. Konkretne przedstawienie „martwego świata” a określenie „świata uludy”. Spontaniczna poezja *Ody* i jej ścieranie się z abstrakcją. Lot i walka. Siła wyrazu i niedociągnięcia. Program stworzenia świata nowego 224-228

Hymn ogólnoludzki i jego wymowa specjalna dla Polaka. *Oda* na tle dążeń i marzeń Europy, na tle ruchów związkowych i poezji Schillerowskiej. Romantyczne wołanie o „świat ducha”. Filomaci wobec *Ody*. Jej pseudoklasycyzm i jej potęga entuzjazmu. Rzecznik zbiorowości. *Oda a Marsylianika* 228-232

Przerośnięcie poziomu filomackiego. Dostosowanie się do niego w *Pieśni Filaretów*. Zwrot pod adresem Zana. „My” i „oni”, „ja” i „wy” w *Odzie*, w *Pieśni* i w *Żeglarzu*. Stosunek do gromady w *Pieśni*. Pragmatyzm Mickiewiczowski 232-236

Po manifestie woli manifest poznania. *Romantyczność*. Stanowisko racjonalistyczno-sensualistyczne i jego podważanie w XVIII w. Znamienny w *Romantyczności* brak apoteozowania poety jako posiadacza prawdy. Stosunek do filozofii szkockiej i russowskiej. Solidaryzowanie się z religią zbiorową, z ludem, z magnetyzmem i z romantyczną poezją niemiecką. Rozum wobec świata tajemnic. Walka z Janem Śniadeckim. Nowatorstwo w formie. Budowa utwo-

ru. Ogrom horyzontów starca-Śniadeckiego i ich ograniczoność.
Słowo-synteza. Gnome formą liryki Mickiewiczowskiej 236-239

Żeglarz: wiersz niepewności i mocy. Wyraz niepokoju w formie. Twór epoki przejściowej. Patronat Shakespeare'a i Goethego. Organiczna geneza koncepcji. Prawda alegorii. Wyzwalanie się romantycznej jednostki wyjątkowej i jej tragizm. Zacieśnienie widnokręgów. Zdrobnienie sprawy: świat i „ona”. Etap tragiczny miłości ku Maryli 239-242

ROZDZIAŁ VI: Kochanek Maryli i twórca „Dziadów”

Marianna Ewa Wereszczakówna. Jej uczuciowość i jej stosunek do Mickiewicza. [W przyp. 8: Poglądy rozmaite na miłość poety i Maryli] 243-245

Czar wspomnień tuhanowickich. Michał Wereszczaka. Odzyskanie romansu. Ujęcie dziejów serca w rozmowach z Franciszkiem Małewskim. Zawiązek *Dziadów* części czwartej: *Kobięto, boski diable...* 246-249

Ochłodzenie stosunku do pani Kowalskiej. Dalszy ciąg romansu Adama i Maryli. Powstanie *Dziadów* części pierwszej. [W przyp. 25: Układ i tekst poematu] 249-257

Dziadów część pierwsza jako dramat poglądów na świat. Solidarność z Guślarzem. Potępienie starczej negacji życia i młodszej ciasnoty optymizmu. Rozsądni młodzieńcy a rady diabła. Choroba marzeń. Wady starców u młodych. Sąd nad sobą samym 257-260

Psychologia idealizmu erotycznego. Związek z Walerią pani Krüdener, z *Faustem* Goethego i z *Wolnym strzelcem* Webera. Kochanka nasłana przez piekło – pani Kowalska. Preliminaria filomackiej miłości idealnej. Stylizacja na podobieństwo romansu pani Krüdener. Przeżycia literackie Dziewicy. Rola imienia-drogowskazu 260-265

Paralelizm w budowie utworu. Scena dwudzielna. Komentarz ideowy akcji dany przez „drugą stronę teatru”. Projekcje losów przyszłych. Motyw śmierci i wyrzeczenia się świata. Rzecznicy wzbogacenia życia, idący drogami śmierci 265-268

Energia witalna Mickiewicza. Prymat dążeń nad życiem . . . 268-269

Powstanie *Dziadów* części czwartej. [W przyp. 52: Kwestia czasu powstania tej części] 269-270

Stałe napięcie energii twórczej w miesiącach urlopu i jej wielokierunkowość. Pierwotna redakcja *Grażyny*. Dodatek do „*Cwibaka*”. Cztery toasty; związek ich z *Odą do młodości* i z *Pieśnią Filaretów*. Gromadzenie dalszych materiałów. *Giaur* 271-273

Sprawa wyjazdu za granicę. Atak ze strony Jana Śniadeckiego i Antoniego Marcinowskiego. Pierwsze śledztwo przeciw członkom związku. Odroczenie decyzji co do wyjazdów 273-276

Komentarz *Zofiówki* jako najlepsza praca krytyczna młodego Mickiewicza. Inne projekty naukowe. Niepokojący stan zdrowia 276-278

ROZDZIAŁ VII: Pierwszy tom „*Poezyj*”

Malewski inicjatorem almanachu literackiego *Hebe*. Projekt osobnego wydania utworów Mickiewicza. Czeczot opiekunem druku. „*Poezje* Adama Mickiewicza, tom I” 279-281

Do *Joachima Lelewela*. Powrót wielkiego historyka do Wilna. Styl mowy wierszowanej Mickiewicza. Świadomość tradycji bogacącej i krępującej. Przegląd dziejów ludzkości w duchu oświecenia. Ich pojmowanie jako walki między wolnością a samowładztwem. Zmiany wprowadzone z nakazu cenzury. Rewolucyjność utworu 281-283

Brak *Ody do młodości* w tomie pierwszym *Poezyj* i brak silniejszych rewolucyjnych tonów społecznych, politycznych i narodowych. Ślady ich w *Rybcu* i w *Świtezi*. Umiarkowany wyraz bojowych tendencji literackich w *Przemowie* 283-284

Rzut oka na kampanię romantyczną do r. 1822. Zorian Dołęga Chodakowski. Kazimierz Brodziński jako przewodnik sympatyczny, nie wódz prawdziwy. Stylizowanie romantyczności w duchu sentymentalizmu. Rozprawa *O klasycyzmie i romantyzmie* w stosunku do Schillera i Schleglów. Historycznie i treściowo określone pojęcie klasycyzmu. Romantyczność jako nieokreślona kategoria estetyczno-psychologiczna. „Czucie romantyczne”. Utwory romantyczne w swej istocie i utwory „dla nas romantyczne” 284-287

Krytyka historyczna w rozprawie Brodzińskiego. Tendencja herderowska. Chęć dotarcia do źródeł poezji rodzimej. Szukanie kryterium narodowości w duchu, nie w temacie poezji. Poezja ludu źródłem rodzimego charakteru literatury 287-288

Jan Śniadecki *O pismach klasycznych i romantycznych*. Jednoczenie sprawy poezji, filozofii i moralności. Atak przeciw Kantowi. Odpowiedzi dane Śniadeckiemu. Jędrzej Śniadecki, Stanisław Potocki i Gerard Witowski jako kontynuatorzy walki przeciw romantyczności. Borowski sprzymierzeńcem Brodzińskiego. Próby kompromisu. Hasło poezji narodowej. Słabnięcie dyskusji 288-291

Nowe pierwiastki w literaturze ówczesnej do r. 1822. Brak rozmachu twórczego. Godzenie umiarkowanego nowatorstwa ze smakiem panującym 291-293

Przemowa Mickiewicza. Stosunek do Brodzińskiego, Borowskiego i Jana Śniadeckiego. Obraz poezji europejskiej; luki jego i zalety; źródła i pokrewieństwa. Estetyka Mickiewicza jako estetyka realnej, organicznej jedności stylu. Zwalczanie ponadhistorycznego pojęcia romantyczności. Uchylanie możliwości walk. Tendencja demokratyczna. Zajęcie się poezją gminną. Brak zdecydowanego stanowiska wobec sporu o pochodzenie ballady. Definicja ballady i romansu. Tytuł zbioru i znaczenie tego tytułu na tle ówczesnej literatury europejskiej 293-299

Ballady i romanse. Mickiewicz jako twórca opierający się na tradycji. Syntetyczność wystąpień jego w stosunku do poprzedników. Ballada Mickiewicza przejawem nowej epoki. Sztandarowa forma romantyki 299-300

Nawrót do ludowości i do prymitywu w balladzie. Syntetyczny jej charakter w stosunku do pseudoklasycznego rozgraniczania rodzajów literackich. Uromantycznienie epiki. Szybkość tempa. Poetyckie chwyty zdarzeń. Bezpośredni udział psychiczny opowiadającego w wypadku opowiadanych. Różne formy subiektywizmu epiki. Oddanie atmosfery uczuciowej zdarzeń istotą ballady. Uleganie czarowi dziwu i tajemnicy 300-302

Początkowa niewłaściwa postawa Mickiewicza wobec cudowności. Cudowność na usługach flirtu. Brak sugestyjności w balladzie *To lubię*. Związek tego utworu z wierszykami pisanymi w

lecie r. 1819. Przypisek wolterowski. Stosunek do etyki katolickiej 302-304

Tukaj. Wahanie się między powagą a groteską. Zainteresowanie się charakterystycznością postaci. Obojętność wobec zdarzenia. Nawrót do ballady humorystycznej wieku XVIII 304-306

Postawa wierzącego. *Romantyczność* jako artykuł o romantycznej teorii poznania. Wiara w cudy *Świtezi* i *Rybki*. [W przyp. 54: *Rybka* a podanie o Hansie Heilingu]. Psucie ballady tendencyjnością. Nastroj wstępu *Świtezi* podstawą wiary w fakt cudowny 306-309

Tajemnicza ponęta wody w *Świteziance*. Jej styl rokokowo-sentymentalny. *Contes de fées*. Fantastyka a racjonalizm wieku XVIII. Opieranie fantastyki pozornej na pomysłowości naturalnej. Wielanda *Posąg* i *Salamandra* w przekładzie Mostowskiej źródłem *Świtezianki*. Utwór Mickiewicza wobec Wielanda: wydobywanie walorów dramatycznych, piętno prawdy, barwa romantyczna. Zachowanie postawy psychicznej wieku XVIII 310-314

Pani Twardowska groteską w duchu w. XVIII. *Pani Twardowska* a *Rękawiczka* i przekład „Darczanki”. Wnikające do ballad słownictwo poprzedniego okresu. Komizm. Tytuł. Rozmach słowa, gwar i szybkość tempa. Pomysłowość Twardowskiego. Związek akcji z przysłowiami. Groteska nad groteskami w finale. Zgodność ballady z duchem ludowym. [W przyp. 76: Echa motywów ludowych]. Technika balladowa w przekomponowaniu akcji. Brak romantycznej postawy wobec tematu 315-320

Poważny a naiwny stosunek względem zdarzenia cudownego warunkiem ballady. Dojście do stosunku takiego w *Powrocie taty* i w *Lilijach*, w prymitywie dziecięcym i prymitywie ludowym. Artyzm *Powrotu taty*. Zwięzłość i dramatyczność. Wrażenie stylu balladowego pomimo śladów pseudoklasycyzmu. Rola obrazu cudownego 320-322

Lilije. Rytm szybki, taneczny. Ujęcie dynamiki zdarzenia. Walory pieśni ludowej o „pani, co zabiła pana”. Niesamowite piętno obrzędowe w *Lilijach*. Plastyka. Ukazywanie duszy w przejawach fizycznych. Tony poezji prาดawnej. Nastrojowe motywy przewodnie. *Lilije* a *Lenora* 322-328

Kobieta w balladach Mickiewicza. Zależność ich od atmosfery sentymentalizmu. Sposób traktowania miłości i wierności 328-329

Miłość tematem głównym w „romansach” Mickiewicza. *Kurhanek Maryli* wobec tradycji ludowych i literackich. *Dudarz*. Rola śpiewaka w poezji pierwotnej i nowszej. Charakter balladowy utworu 329-331

Układ *Ballad i romansów*. [W przyp. 99: Porządek chronologiczny utworów i następstwo różnych sposobów traktowania ballady]. Miłość ku Maryli motywem przewodnim; skomponowanie całości jako daru dla ukochanej. *Dudarz* – *pendant Świtezianki*. Zapowiedzi *Dziadów*. Łączność *Ballad i romansów* z *Wierszami różnymi*; trwająca nadal myśl o Maryli 331-336

Poezja wyznań. Obecność przyjaciół poety w pierwszym tomie jego utworów. Obecność ziemi nowogrodzkiej. Regionalizm. Romantyzm europejski reakcją „prowincji” przeciw stolicom . . . 336-337

Znaczenie pierwszego tomu Mickiewicza w poezji polskiej. Trwała wartość trzech tylko ballad. Bogactwo tonów. Zawartość ballad wobec dotychczasowego ubóstwa fantazji w literaturze naszej. Świat cudów. Ujęcie go w duchu ludowym. Związek z Niemcewiczem, Karpińskim, Goethem, Schillerem, Bürgerem, Walter Scottem. Ballady Mickiewicza a *Metamorfozy* Owidiusza. Klasyk nie milknący w inicjatorze poezji romantycznej 338-339

ROZDZIAŁ VIII: Epilog miłości romantycznej

Zacieśnienie się węzłów uczucia między autorem *Ballad i romansów* a Marylą. Odwiedziny w Bolciennikach. Stan psychiczny Maryli. Objawy patologiczne. Sentymentalne oznaki zewnętrzne. Poza i ból prawdziwy. Zana pocieszycielem i pośrednikiem 341-344

Wzmoczona siła miłości i rozpacz u Mickiewicza. Różne powody depresji. Powrót do Kowna. Zmiana stosunku do pani Kowalskiej. Wileńskie spotkanie Adama i „Peri”. Zgrzyty i listy gorące. Dręcząca uwaga Zana o możliwości zapomnienia. Zaprzeczenie słowom Zana w wierszu *Do M**** 344-347

Precz z moich oczu... Odrębna forma liryki sprawozdawczej, obiektywnej. Surowa prostota i prawda przygniatająca. Uznanie potęgi losu. Pamięć jako narzędzie przeznaczenia. Wiersz *Do M**** arcydziełem okresu wileńsko-kowieńskiego 347-351

Praca nad drugim tomem *Poezycji*. Rola Czczota. Trudności ze strony cenzury. Usunięcie porównania pocałunku z pierwszą komunią. Koniec poprawek. Wydanie tomu drugiego 351-354

Starania o katedrę w Krzemieńcu. Książę-kurator w stosunku do Mickiewicza. Podanie o urlop. Stan niepomysłny zdrowia. Drętwienie muzy. Byron i Schiller 354-356

Błyski humoru. Kontynuowanie ballady Odyńca. *Brytan i wilk*. Nuta polityczna i osobista w bajce 356-357

Niewola kowieńska. Obcowanie duchowe ze śmiercią. Godzenie się z losem. Ostatni moment jasny w dziejach miłości Gustawa. Spotkanie wielkanocne i rozstanie. Cierpienia Maryli. „Drogi pan Tomasz” i „pan Tomasz”. Zana „rozdziałek” o przyszłości czekającej Marylę w razie poślubienia poety. Maryla w latach następnych. Zamknięcie księgi miłości przez Mickiewicza. Fałszywe powrotne uczucie 358-361

ROZDZIAŁ IX: Tom drugi „Poezycji”

Niesprawiedliwy sąd poety o drugim tomie. Wyższość tego tomu nad poprzednim. Jego rewolucyjność 363

Grażyna. Nastrojowy, tajemniczy początek. Zespolenie różnych zdobyczy nowej techniki epickiej. Tło pejzażowe w literaturze sentymentalnej. Efekty oświecenia. Rozpoczynanie od scen-zagadek w romansie sensacyjnym. Zamek. Rola budowli w literaturze w. XVIII i XIX. Początek *Grażyny* uwerturą balladową. Przeniesienie techniki balladowej do utworów obszerniejszych. Introdukcja polskich powieści poetyckich. [W przyp. 4: *The Three Ravens* źródłem Goszczyńskiego] 364-367

„Zamek na barkach nowogródzkiej góry”. Regionalizm „powieści litewskiej”. Znaczenie tytułu *Grażyna*. Apoteoza heroizmu, reprezentowanego przez kobietę. Kobieta-rycerz w literaturze. Wyeliminowanie akcji miłosnej w *Grażynie*. Prostota i klasycyzm poematu 367-369

Grażyna a *Karyna*. Brak wzoru żywego. Brak podobieństwa do Maryli i do pani Kowalskiej. Wyrazistość psychiki w jednym tylko nie zindywidualizowanym momencie. Niedociągnięcia w charakterystyce księżnej 369-371

Kipiąca życiem kreacja Litawora. Książę jako najwyrazistsza postać utworu. Upodobnienie *Grażyny* do *Iliady* 372-373

Homer, Osjan, Tasso i technika scottowsko-byronowska. Wielowarstwowość pokładów literackich. Motywy homeryckie. Przebranie. Czarny rycerz. Tajemniczość i rozbicie na ustępy odrębne. Echa *Giaura* w technice opowiadania. Metoda Scotta w *Epilogu*. Zbliżenie poematu do atmosfery *Dziadów*. Rzekomy związek z pieśnią gminną 373-375

Balladowość finału. Jego charakter sentymentalno-rycerski. Romantyczna dążność ożywienia przeszłości hartownej. Źródła historyczne. [W przyp. 24: Sprawa błędu geograficznego w świetle autografu]. Obraz prymitywnego społeczeństwa. Styl rozkazów Litawora. Pierwotność i rycerskość Litawora 375-378

Język archaizowany. Zabarwienie pogańskie. Obrzęd pogrzebowy w zakończeniu. Odblaski stosu Grażyny w literaturze polskiej. Plastyka. Sposób ujęcia psychiki. Rysy malarskie. Retoryka. Walor słowa w *Grażynie*. Powtarzanie i jego związek z innymi środkami wyrazowymi. Wersyfikacja. Zwartość kompozycji. Jej usterki i zalety 378-384

Połączenie romantyczności i klasycyzmu. *Grażyna* jako rewolucyjny poemat polityczny 384-385

Dziadów część druga. Obrzęd w *Grażynie* oraz w *Dziadach*. [W przyp. 39: Pięć stadiów w procesie kształtowania *Dziadów* części pierwszej, drugiej i czwartej]. Bezwzględna nowość pomysłu. Związek z teorią o genezie tragedii greckiej. Wskazanie tradycji rodzimej jako źródła dramatu narodowego. Brak wierności folklorystycznej. Celowe przekształcenie szkicu pierwotnego . . . 385-389

Zgodność z hasłami Zoriana Dołęgi Chodakowskiego. Obrona wiary ludowej. Lud jako posiadacz „prawd żywych”. Zgodny z wiekiem oświecenia postulat pełni człowieczeństwa. Protest przeciw krzywdzie społecznej. „Nie znałeś litości, panie!” . . . 389-392

Walory malarskie. Użycie światła różnych na tle nocy. Skomponowanie głosów. Ustylizowanie obrzędu jako opery pierwotnej. Rytmika urozmaicona. Rymy i efekty muzyczne 392-396

Pierwszy w Polsce dramat nastrojowy. Rokokowe aniołki. Teoria demonologiczna kabały a zjawia złego pana. Tradycje religijne

i literackie tego widma. Tchnienie wsi prawdziwej a fałsz literacki Zosi-pasterki. Zabarwienie sentymentalne, rokokowe i dantejskie. Czar poezji ruchu zwiewnego. Pasterka w żałobie. Piętno literackie milczącego widma. Rola jego w kompozycji utworu 396-403

Upiór na tle epoki. Dedykacja dziwaczna. Stosunek osobisty do uroczystości dziadów i jej znaczenie symboliczne. [W przyp. 72: Związek pomysłu z przeżyciami twórcy] 403-406

Dziadów część czwarta. Makabryczny styl romantyki niemieckiej. Zespolenie różnych ówczesnych koncepcyj literackich dla wyrażenia bólu: kochanek-samobójca, kochanek-obłąkaniec, pustelnik, pamiątki-fetysze, duch wracający kochanka. Dante patronem dramatu pogrobowego 406-409

Włączenie literatury do pierwiastków zasadniczych w dramacie miłosnym. „Książki zbójcekie”. Dzieje Gustawa i dzieje twórcy *Ody do młodości*. Uznanie przeżyć literackich za źródło tragedii własnej. Upodobnienie spontanicznych dążeń Gustawa do książkowych ideałów Maryli. *Dziady* a *Madame Bovary*. Gustaw nowym Don Quijotem 409-412

Stosunek do Księdza. Spotkanie sentymentalne ucznia i nauczyciela. Splecenie stosunku mistrza i wychowanka z historią miłości. Wpływ *Emila*. Idylla pasterska. Kontrast „cichego domu” i duszy Pustelnika. Syntetyzowanie tradycji literackich. Dynamika romantyczna przeciwieństwem sentymentalizmu. Rekwizyty literackie a prawda indywidualna. Liryka sprawozdawcza w *Dziadach*. Prawda i stylizacja literacka we wspomnieniach 413-419

Codzienny ton początku. Nawiązanie treściowe i rytmiczne do części drugiej. Pustelnik a widmo milczące. Trwanie charakteru operowego. Komponowanie muzyczne, oparte na powtarzających się motywach. Tło metafizyczne dramatu miłosnego. Fala wspomnień. Scena pożegnania. Temat śmierci. Zadośćuczynienie dane Maryli. Dalsze ośrodki wspomnień. Autoreminiscencje. Psychoza Pustelnika. Automatyzm psychiczny. Wznowienie kręgu wyobrażeń części drugiej. Niesamowity moment graniczny 419-426

Druga godzina. Słowo „syn”. Autobiografia stylizowana. Zabawa chłopięcą symbolem okresu filomackiego. Płacz. Prawda hiperboli Gustawa i fałsz rozsądnych słów Księdza. Frazesy a „prawdy żywe”. Echa sentymentalne. Wiew realizmu. Wybuch

liryczny. Monolog Gustawa jako monodram zamknięty. Rozpiętość ogromna skali uczuć. Motywy klasyczne, romansowe, balladowe. Samobójstwo. Tchnienie zagrobowe 426-432

„Godzina przestrogi”. Nagła zmiana tonu. Obrona dziadów. Trwająca solidarność z wiekiem oświecenia i walka z przesądami rozumu. Schematy kompozycyjne *Dziadów* wobec *Ballad i romansów*. Lud jako posiadacz prawdy. Rewolucjonizm społeczny *Dziadów*. „Godzina przestrogi” w organizmie poematu. Potężna scena liryczna jako – pokaz pedagogiczny. Związek z maską dydaktyczną utworów sentymentalnych 432-436

Przełamanie linii utworu negacją. Przekreślenie wartości dzieła przez samego twórcę. Wzniesienie spraw o znaczeniu ogólnym nad głos indywidualny serca. Chęć uspokojenia Maryli. Pogodzenie się z jej sentymentalną koncepcją życia. Obraz losów pośmiertnych w myśl marzeń Swedenborga czy pani Krüdener. Finał trzeciej godziny. Część czwarta wyolbrzymioną czwartą sceną obrzędu . . 436-439

Dziwność utworu. Mickiewicz twórcą nowych typów poematu dramatycznego. Stosunek do reguł klasycyzmu; jedność miejsca i czasu w obu częściach *Dziadów*. Symetryczna architektonika części drugiej i bezkształtność czwartej. Prawo organiczne kształtowania. Prawda wewnętrzna poematu. Nowy język namiętności i tkliwości. *Vers libre*. Rozmaitość intonacji 440-443

Gustaw jako pierwszy symbol stworzony przez poezję polską. Stosunek do typu męczenników miłości. Historia wyniszczenia jaźni bogatej przez uczucie zranione. Trwająca w tej jaźni siła duchowa. Gustaw Mickiewicza a Gustaw Fredry. Ogrom nowości tkwiącej w *Dziadów* części czwartej. Zerwanie z postulatem jednolitych łańcuchów treściowych. Wcielony w poezję surowiec przeżyć. *Dziadów* część czwarta skrajnym przejawem rewolucyjności romantycznej i poprzedniczką ekspresjonizmu 443-445

ROZDZIAŁ X: Rok procesu filareckiego i bajronizmu

Przygotowywanie materiału do trzeciego tomiku. Problemat istnienia części trzeciej *Dziadów*. Przekłady. Byron jako głos pokolenia. Dynamika maksymalizmu emocjonalnego. Mickiewicz jako tłumacz Byrona. *Sen* Byrona w stosunku do przeżyć Mickiewicza. Związek z kręgiem wyobrażeń *Dziadów* części czwartej. Inne

tłumaczenia. Przekłady poezji angielskiej nową szkołą artyzmu. Wydłużenie wiersza w przekładach. *Pożegnanie Czajłd Harolda*. Skrajny wyraz zaprzeczania wartościom 447-453

Okres zawodów. Zwolnienie ze stanowiska nauczycielskiego. Wakacje r. 1823. Gościna u Rukiewicza. Drugie śledztwo przeciwko członkom związku 454-455

Zwrot cara Aleksandra ku reakcji. Niemożność współżycia caratu i konstytucyjnego Królestwa. Wydanie wojny szkole i kulturze polskiej na ziemiach litewsko-ruskich. Mikołaj Nowosilcow 456-457

Działalność filaretów. Filadelfiści. Tory spiskowe. Katastrofa. Sprawa „nieprzyzwoitych napisów”. Pismo Czarotoryskiego do wielkiego księcia. Cele roboty policyjnej Nowosilcowa. Nastrój wśród filomatów. Józef Massalski. Jankowski. Zeznania zdrajcy. Aresztowania 457-462

Los Tomasza Zana. Heroizm jego i cierpienia. Metody śledztwa. Próby złamania sił moralnych młodzieży. Środki obrony. Zacieranie śladów kontaktu z Czarotoryskim i z profesorami. Odpieranie zarzutu tendencji antyrządowych. Sprawa *Pieśni Filaretów*. Nikłe wyniki śledztwa w r. 1823. Próby ostrzeżenia Franciszka Malewskiego. Malewski przed w. ks. Konstantym. Fatalna otwartość. Wrażenie zeznań Malewskiego. Ratowanie sytuacji. Ustępstwo czynione wrogom. Zan o filomatach i filaretach . . . 462-471

Komunikowanie się wzajemne więźniów. Paniewski i „cioska”. Poczta więzienna. Opiekuni i „święte posłanki”. „Festyna” w celi Kazimierza Piaseckiego. Antyromantyczny mecenas Piasecki, jego realizm i jego irytacja. Marynia i Zosia Malewskie. Miłość Zana ku Zosi. Sentymalizm i romantyzm Tomasza. Rysy patologiczne. Religijność i wizjonerstwo. Zapowiedzi kosmicznych wlotów Konrada. Zan twórcą atmosfery mistycznej, wiodącej ku *Dziadów* części trzeciej 471-478

Mickiewicz w więzieniu. Uwolnienie za poręką Lelewela. Improwizacje. Rosnący hart ducha 478-480

Raport Nowosilcowa. Prześladowca i komediant. Chęć zniszczenia Uniwersytetu. Wyrok. Podanie Mickiewicza. Pismo rektora Twardowskiego. *Pożegnanie Zana, Czeczota i Suzina*. Wywiezienie Mickiewicza 480-486

Zatamowanie twórczości. Okresy równomiernej ekspansji i momenty wybuchu w dziejach duchowych Mickiewicza. Wielowarstwowość psychiki. Nurty głębinowe i powierzchnia urozmaicona życia. Początkowa równomierność rozwoju i wybuch liryzmu Gustawowego. Rytm potężnych przypływów i odpływów 486-487

Pierwszy okres odpływu. Rola przekładów. *Nowy Rok*. Tony własne w poetyckiej parafrazie Jean Paula. Przełamanie negacji bezwzględnej. *Euthanasia*. Utwory okolicznościowe. Motyw wędrownika romantycznego w wierszu do narzeczonej Aleksandra Chodźki. W albumie pani Salomei Bécu. Bajronizm w poezjach albumowych. Wiersz *Do** wobec obrazu gwiazd wrogich w *Don Carlosie*. Likwidowanie stosunku do pani Kowalskiej. [W przyp. 104: Czas napisania wiersza i jego adresatka]. *Majtek a Pożegnanie Czajld Harolda*. Motyw Konradowy. Wiersz do tłumacza ód Pindara. Improwizacje. *Renegat (Basza)* pożegnaniem ballad. Orientalizm filomacki. *Do Aleksandra Chodźki*. Zapowiedzi *Dziadów* drezdeńskich. Zdobycze duchowe miesiący śledztwa. Narodziny Konrada a żywotność Gustawa 487-497

ROZDZIAŁ XI: Wśród obcego świata

Nowa struna: tęsknota za ziemią rodzinną. Podróż przez Rosję otwarciem widnokręgów ogromu. Petersburg, Moskwa, Odessa a Wilno, Kowno, Nowogródek. Wielkość pustki. Świat obcy . . . 499-500

Sympatie dla Polski wśród postępowców rosyjskich. Konrad Rylejew. Rok 1812 w Rosji. Karamzin. Dążenia i nadzieje młodej generacji rosyjskiej. Związki tajne 500-501

Mickiewicz wobec idealistów rosyjskich i wobec mistyki masońskiej. Oleszkiewicz. Polacy w Petersburgu. Zawiązanie stosunków z Sękowskim. *Wschód i Północ*. *Czyn* jako muzykalnie tańeczna groteska na temat Rosji carskiej. *Czyn* a scena balowa w *Dziadach* drezdeńskich 502-506

Z Petersburga do Odessy. Wrażenia podróżnika. Wiersz w imionniku E. Hołowińskiej. Klimat odeski. „Tam żyłem jak basza”. [W przyp. 29: Karolina Sobańska jako agentka policji carskiej]. Wycieczka na Krym. Krym w ówczesnej literaturze rosyjskiej. Wśród romantycznej przyrody obcej i w towarzystwie polskiego

gawędziarza. Zgrzyty odeskie. „Lećmy i nigdy odtąd nie zniżajmy lotu!” 507-514

Skończone lata odpływu. Twórczość odeska. Jej wielotorowość. Pierwsza redakcja *Wallenroda* 514-515

Szukanie prymitywu epickiego. Gawęda. Rola narratora-pośrednika w ewolucji stylu. *Popas w Upicie*. Trudności zdobycia się na szczerzy prymityw. Echa Voltaire'a. Trzej narratorowie reprezentantami różnych stylów koncepcji. Charakterystyczność postaci szlachcica. Słabe naśladownictwo metody Sterne'a. Zapowiedź *Pana Tadeusza*. Pokrewieństwo *Popasu* z *Dziadami*. Oporność Mickiewicza względem estetyzowania zbrodni. Nowa postawa etyczna. Przejście od ogólnoludzkiej etyki humanitaryzmu do etyki narodowej. Konrad i dwoista wartość jego imienia 515-520

ROZDZIAŁ XII: Na wyżynach artyzmu

Gustaw w liryce okresu rosyjskiego. Uczucie i wola w typie psychicznym Gustawa. Idealizm egoistyczny i hedonistyczny. Wyolbrzymienie metafizyczne stosunku do kobiety. Typ generacji całej. Związek ze szkołą russowską i z Byronem. Podłoże głębinowe odeskiej poezji erotycznej 521-522

Kłątwa pamięci. „Pamiętka” w sentymentalizmie i u Mickiewicza. Ewolucja symbolu żeglarza. Przejście fantazji makabrycznych w sen o hedonistycznym samobójstwie. Rozkosz a zmartwychwstanie. Wzbogacenie poezji polskiej liryką pieszczoty. Anakreontyka romantyczna. Różnorodność tonów uczuciowych. Uświadomienie sobie wielowarstwowości psychicznej. Pokłady najgłębsze 522-527

Żart poetycki w *Zalotach*. Satyra polityczna w formie bajki: *Pchła i rabin*. Bajka organem liryzmu: *Dzwon i dzwonki* 527-528

Pointy w utworach odeskich. Igraszki dowcipu i zgrabnego słowa. Znaczenie anakreontyku w rozwoju poezji rosyjskiej. Związek twórczości odeskiej Mickiewicza z liryką rosyjską. „Sztuka dla sztuki”. Prawo swobody nieograniczonej w erotykach 528-530

Sonet w literaturze niemieckiej. Poglądy A. W. Schlegla. Regularność i jej przełamywanie w strukturze sonetów Mickiewicza. Trzynastozgłoskowiec w sonetach. Technika rymowania.

Budowa wewnętrzna. Sonet jako forma liryki syntetycznej Mickiewicza	530-534
---	---------

Sonetów erotyczne. Galeria kochanek. Miłość romantyczna, idealna w pierwszej grupie sonetów. Charakterystyka poszczególnych utworów tej grupy i skomponowania całości cyklu. Zobiektywizowana liryka wyroczna <i>Rezygnacji</i> . Dzieje nowego uczucia w trylogii miłosnej. Trylogia flirtu salonowego. Dalsze obniżenie tonu. Rozrachunek wzgardliwy z „Danaidami”. <i>Ekskuza</i>	534-542
--	---------

Dwie fazy w dziejach uczucia: władanie serca i władanie zmysłów. [W przyp. 44: Stosunek do Petrarki]. Dwie lub trzy bohaterki sonetów zmysłowych	542-544
--	---------

Kwestia jednolitości bohaterki w pierwszym cyklu. Imię Marii wymienione w kalamburze. Niezgoda sonetu V ze stosunkiem poety do Maryli. Sonet <i>Do Niemna</i> jako utwór pisany dla pani Puttkamerowej. Kwestie wątpliwe w genezie sonetu III (związek ze wspomnieniem tuhanowickim i z listem więziennym Zana – możliwy związek z bohaterką sonetu XII). Maria w sonecie <i>Ranek i wieczór</i> ; jej „błyśnięcie”. Pierwotna redakcja sonetu I, jego powstanie na ziemi obcej, jego przetworzenie. <i>Widzenie się w gaju</i> i <i>Strzelec</i> utworami o Maryli. <i>Błogosławieństwo</i> . Identyfikacja bohaterki sonetów I, V i XII-XIV. Metoda rozdzielenia sonetów i ukrycia jednej z bohaterek	544-555
---	---------

Pani Joanna Zaleska. Znaczenie inicjałów D. D. – Donna Giovanna Dantego lub prawdziwa Joanna. Określenie maskujące. Zagadkowość liter D. D. Płatanina mistyfikacji. Zemsta na Karolinie Sobańskiej. Wspomnienie romansu odesko-krymskiego w liście do Małgorzaty Fuller. <i>Danajdy</i> wobec <i>Zalotów</i> . Przekomponowanie romansów prawdziwych. [W przyp. 80: Różne próby wydobywania prawdy biograficznej z utworów odeskich]	555-563
--	---------

Sonetów nie drukowane	564-565
-----------------------------	---------

Brak wzmianki o Krymie w cyklu erotycznym. <i>Jastrząb</i> zarzuconym ogniem dwu cyklów. Celowa stylizacja cyklu podróżniczego	565-566
--	---------

Sonetów krymskie. Ekskuza i Ajudah. Trzy światy przyrody romantycznej. Step jako droga ku morzu. Pełnia życia w obrazach okrętu i morza. Zdobywanie romantyki gór dla poezji polskiej. Orientalizm. Zetknięcie duszy zachodniej z duszą Wschodu:

Pielgrzym i Mirza. Stylizacja podróży przez eliminowanie towarzyszy istotnych 566-570

Tradycje literackie Pielgrzyma. Podróżnik prawdziwy i podróżnik „sentymentalny”. Odsłanianie głębin duszy zbołalej. Złocenie wspomnień Litwy. Przeżywanie radosne pędu. Przeżywanie ruchu i przestrzeni a byronizm. Patetyczna monotonia i kapłaństwo Mirzy 570-574

Religijność w *Czatyrdahu*. Krym rewelacją religijną dla Mickiewicza. Powód odziania przeżyć religijnych w szatę islamu. Dreszcz zaświatów. Ujęcie baśniowe i mitologiczne. Erotyczne przedstawienie zjawisk przyrody. Rozmach ruchu psychicznego. Przełamywanie ram sonetu 574-580

Obrazy ruchu fizycznego. Chwytywanie czaru przyrody wszystkimi zmysłami. Uwydatnienie ogromu i niezwykłości. Wzniosłość *Czatyrdahu*. Przestrzeń w sonetach. Architektura. Sposób kształtowania obrazów. Brak kompozycji malarskiej. Barwa, światło, kształt i ruch. Przekraczanie norm. Rysy barokowe. Działanie samego słowa. Słowo a obraz 580-586

Rola wyrazów egzotycznych. Hiperboliczność. Sposób używania imion własnych. Melodia wierszy. Intonacja urozmaicona. Architektura cyklu. Tony zasadnicze introdukcji psychologicznej. Wstęp do widoków Krymu. Podziw jako jednocząca postawa duchowa. Ginący świat islamu. Motywy poszczególnych utworów i stanowisko każdego sonetu w obrębie całości. Finał potężny. Oparcie architektury na sonetach, w których przemawia osoba pierwsza. Wrażenie głębi i przepychu a ekonomia środków. Precyzja słowa. Uzgodnienie materiału językowego z zawartością psychiczną .. 586-595

Sonet krymskie wobec klasycyzmu. Dwie warstwy. Romantyczna warstwa wrażeń. Romantyczność psychiki. Rozdźwięk romantyczny i jego przezwyciężenie harmonią klasyczną duszy i świata. Władztwo sztuki nad otchłaniami psychicznymi. Opanowanie artystyczne własnej treści wewnętrznej. Odtrącenie bezkształtności *Dziadów* części czwartej. Klasyczny postulat zamknięcia całości a romantyczne otwieranie perspektyw. Postrącenie struny nieskończoności. Wyżyna *Sonetów krymskich* ... 595-597

W y k a z i l u s t r a c y j 621